

Hengellinen elämä tässä ajassa - Pekka Yrjänä Hiltunen

Kuka saa puhua uskonnosta julkisessa tilassa? Mikä ääni kuuluu? Mikä miellyttää, millainen uskonnollisuus ja henkisyys on kansan suosiossa? Mitkä uskonto- ja henkisyystrendit ovat nousussa, mitkä laskussa? Miten vastaamme kulttuurin muutokseen?

Uudet uskonnot näkyvät – kestääkö kirkko?

TV 1:n puoli yhdeksän uutiset tiesivät kertoa maanantaina 15.1.2018, että vuonna 2017 kirkosta erosi enemmän ihmisiä kuin edellisenä vuonna, reilut 52 000 ihmistä. Uutisen kuvituksena näkyi tyhjä kirkkosali.

Sama uutislähetys kertoi hetken kuluttua mainiosti toimitettuna ja kuvitettuna okkultisti, "uuden aikakauden profeetta" Aleister Crowley'n suomennetuista teoksista. Aleister Crowley harjoitti rituaaliseksiä sekä naisten että miesten kanssa ja loi uuden uskonnon: "Hän oli nero joka osasi myös huijata ihmisiä". Uutiset tiesivät mainita myös David Bowien ja Beatlesien kiinnostuksen "satanismin isoisään".

Yle uutisoi 23.1.2018: "Hyvinvointi ja terveys ovat megatrendi, ja esimerkiksi vaihtoehtohoitojen kirjo on laava. Bisnes kiinnostaa yksityisyrittäjien lisäksi myös kauppa- ja hotelliketjuja, – Esimerkiksi Pohjois-Karjalan Osuuskauppa PKO on luonut Uumen-konseptin, joka tarjoaa asiakkaille ohjelmallisia retriittiviikonloppuja Kolin ja Bomban Sokos-hotelleissa. Retriittien vetäjinä on ollut joogaohjaajia, mutta myös esimerkiksi henkisen kasvun opettaja, jolta on voinut lisämaksusta tilata "näkiähetken". – Tänä keväänä ohjelmistossa ovat muun muassa Sensuelli nainen enkelijumalatar -retriitti sekä Feeniksin valo -retriitti. PKO aloitti Uumen-tapahtumat kolme vuotta sitten. Retriittien hinnat lähtevät 300 eurosta, ja suosituimmat niistä myydään loppuun kuukausia etukäteen."

Kirkon on keksittävä uusia tapoja puhua uskosta

Nämä molemmat uutiset kertovat siitä, että evankelisluterilaisella kirkolla ei ole enää uskontouutisoinnin monopolia. Kirkkomme on nyt uudessa tilanteessa. Uskontopuhe on nyt vapailla markkinoilla. Kirkko on yksi vaihtoehto muiden vaihtoehtoisten maailmankatsomusten joukossa, jonka omaa totuuttaan esitellessään on suhtauduttava asiallisesti ja dialogisesti toisiin uskomustraditioihin ja totuusperheisiin.

Kirkon on myös keksittävä uusia tapoja, miten esitellä keskeistä sisältöään kiinnostavasti ja katu-uskottavasti. On keskusteltava kielellä, jota ymmärretään, ja ihmisten on löydettävä kirkon kielestä heille tärkeitä elementtejä.

Tämän ajan hengellinen elämä

Uuden henkisyuden, aikamme kansanuskonollisuuden, spiritualiteettia on voisi luonnehtia näin:

- Spiritualiteetin tulee olla ruumiillista
- Spiritualiteetin tulee olla demokraattista
- Spiritualiteetin tulee olla kokemuksellista
- Spiritualiteetin tulee olla omaa projektia tukevaa
- Spiritualiteetin tulee olla holistista
- Spiritualiteetin ei tule edellyttää pitkäaikaista sitoutumista

Miten kirkkomme vastaa näihin tarpeisiin? Siitä jotakin seuraavassa.

Uskon ruumiillisuudesta

Kristinuskon perusta on ihmiseksi, keholliseksi tullut Jumala, joka jakoi ruumissaan ilomme ja surumme. Ruumiissaan Jeesus, niin uskomme, kärsi myös syntiemme seuraukset. Lopullisesti.

Uskomme ruumiin ylösnousemukseen, emme alati yhä korkeimmille tasoille omin voimin henkistyvään ihmiseen. Kristinuskko tekee tyhjäksi hengen ja ruumiin jaottelun dualismin. Tässä ruumiissa, tällaisina, meille tarjotaan yhteys kaikkivaltiaaseen Jumalaan.

Totta vieköön, kristinuskon historiaan kuuluu tiukkaa asketismia, ja kaiken ruumiillisen kieltämistä, mutta se ei ole uskomme ydintä, vaan pikemminkin kaikkiin uskomustraditioihin pesiytyvää yleisuskonollisuutta.

Miten uskon ruumiillisuus kuuluu ja näkyy kirkossamme? Helppo ja huono ratkaisu on liittää maallisen ja uushenkisen kulttuurin käytänteitä sellaisenaan kirkon ohjelmatarjontaan. Kirkon omassa rikkaassa traditiossa on vaikka millä mitalla käytänteitä, korostuksia ja harjoitteita, jotka ottavat kehollisuutemme tosissaan.

Uskon demokraattisuudesta

Kristinuskko kuuluu kaikille ”Sillä niin on Jumala maailmaa rakastanut, että hän antoi ainoan poikansa, ettei yksikään, joka häneen uskoo, hukkuisi”.

Luterilaisessa kirkossa puhumme yhteisestä pappeludesta. Se tarkoittaa, että jokaisella on yhtäläinen pääsy uskon salaisuuksiin. Kirkon virka ei muodosta hengellisen arvoasteikon hierarkiaa, vaan toinen palvelee toista yhteisen päämäärän hyväksi. Kirkon palvelijat eivät suorita uskomista muiden puolesta. Kirkon virka on tukijärjestelmä, jonka tehtävä on "varustaa kaikki seurakunnan jäsenet palvelutyöhön, Kristuksen ruumiin rakentamiseen".

Kristinuskon jalkauttaminen on aikamme ilmeinen haaste. Miten kirkko palvelee tänään parhaiten herättääkseen ja kehittääkseen uskoa aikana, joka kammoaa patriarkaalista, laitosmaista, ylhäältä sanelevaa uskonnollisuutta?

Uskon kokemuksellisuudesta

Yhtenä luterilaisuuden syntyhetkenä voidaan pitää Lutherin tornikokemusta, kokemusta. Uskomisen ei ole lauseiden totena pitämistä, vaan persoonallinen suhde Luojaan. Se on kaikille mahdollista sovituksen kautta.

Inkarnaatio on sovituksen ensimmäinen ehto, mutta ei vielä riittävä. Tulemalla lapseksi, nuorukaiseksi ja aikuiseksi jumalihminen ei hyväksynyt syntiä, vaan ihmisyyden. Synnin hän tosin joutui kohtaamaan, kokemaan ja kantamaan, mutta se oli meidän syntimme, ei hänen.

Jeesuksen seura muistuttaa meitä siitä, mitä on tosi ihmisyyden ja siitä, että olemme poikenneet pois tosi ihmisyyden tieltä ja näyttää, miten me tästä dilemmasta selviämme. Se on kaikki koettavissa.

On uskallettava puhua koettavasta uskosta. Maailmalla kasvavinta kristillisyyttä on helluntailais-tyyppinen ja karismaattinen liike. Myös hiljaisuuden liike ottaa tosissaan sen, että uskoa voidaan kokea. Olisiko tästä jotakin siirrettävissä jumalanpalveluselämäämme ja kirkon opetustehtävään?

Oman projektin keskeisyys

Ihmiselon suunnattoman kaunis projekti on Jumalan luomistyön tuote. Ihmiseksi syntymisemme ei ole kenenkään omaa keksintöä – se on saatua tavaraa.

Kuulin tarinan: Jumala juoksi taivaassaan uutta tulokasta vastaan ja kysyi: "Mitä pidit siitä?"

"Ai niin, mistä?"

"No. Maailmastani."

Elämme Jumalan maailmassa Jumalan luotuina. Kirkon on pystyttävä vakuuttamaan jäsenensä siitä, että Jumalan projekti on myös jokaisen ikioma projekti. Arkinen elämämme, juhlamme, surumme, tappiomme, ilomme ja kärsimyksemme on osa Jumalan projektia. Meidän projektimme on hänen projektinsa. Olisi perin kummallista, jos kirkkomme julistus- ja palvelutyö ei pystyisi tukemaan kunkin omia projekteja. Huomio vain tulisi kiinnittää tiukemmin tähän aspektiin.

Holistinen usko

Luterilaisuutta on syytetty aivouskoisuudesta. Buddhalaiset ystäväni ovat useammin kuin kerran väittäneet, että kristinusko on ennen kaikkea totenapitämisen uskonto, uskoa dogmeihin.

Jos näin on, usko koskettaa vain pientä osaa olemustamme. Olemme järkeä, ratiota, mutta myös fysiikkaa, kemiaa, genetiikkaa, sisäeritystä, hormonitoimintaa, sosiaalisuutta, tahtoa ja tunne-elämää. Tässä ruumiissa meillä on mahdollisuus jumalayhteyteen ja yhteyteen muun kosmoksen kanssa. Kehomme koostuu tähtipölystä, samasta materiasta kuin universumimme.

Raamatun luomiskertomuksesta opimme, että tehtävämme on pitää maailmasta huolta – olemmehan osa sitä. Jos maailma voi hyvin, mekin voimme. Jumalan taloudenhoitajina olemme hänen arvostettuja ja rakastettuja yhteistyökumppaneitaan, holistisesti. Johanneksen evankeliumi kuvaa Jeesusta: ”Kaikki on saanut syntynsä hänen kauttaan, ja ilman häntä ei ole syntynyt mitään, mikä syntynyt on. Hänessä oli elämä, ja elämä oli ihmisten valkeus”. Sana on elämä ja elämän valo – siitä ei puutu mitään – kaikesta ei puutu mitään. Kristinuskon holistisuutta ei saa eikä kannata unohtaa.

Usko ja rajalliset projektit

On vaikea käsittää kaikkea kerralla. Elämä on rajattava projekteiksi, pitkäkestoisimmiksi tai lyhyemmiksi. Perheen perustaminen on suhteellisen pitkäaikainen homma, ohukaisten paistaminen, mansikkahillon ostosreissu ja naapurin vanhan rouvan roska-astian uloskiikuttaminen ovat lyhytkestoisempia.

Hyväntekeväisyystyössä on huomattu, että lyhytaikaisten projektien markkinointi on helpompaa kuin sitouttaminen pitkäaikaisiin avustus- ja osallistumissuhteisiin. Kirkkomme on osin, ja hyvin, seurannut tätä trendiä: Helsingin Tuomasmessu aktivoi viikon ajaksi noin seitsemänkymmentä vapaaehtoista. Suurella sydämellä –hanke tarjoaa mielekkäitä palvelutehtäviä. Kuinka monta projektimahdollisuutta mahtaakaan vielä olla hyödyntämättä?

Evankeliumia ei tarvitse muuttaa. Siitä on vain löydettävä ne ulottuvuudet, jotka ovat nyt ajankohtaisia.

Kirjoittajasta:

Pekka Yrjänä Hiltunen on emeritus uskontokasvatussihteeri ja uskontodialogin asiantuntija Kirkkohallituksesta. Hän toimii hengellisenä ohjaajana, retiiitinohjaajana ja Helsingin hiippakunnassa hengellisten ohjaajien kouluttajana.